

VALTA VENÄJÄLLÄ

Varzugan kylä

Tämä artikkeli perustuu Varzugan kylään tehtyyn kenttätyömatkaan. Historioitsijat ovat kiistelleet siitä, kuuluuko Kuolan niemimaan eteläosassa sijaitseva kylä muinaiseen karjalaisalueeseen (Kirkinen 1970 ja 1976). Nykyään ei uskota, että keskiajalla olisi ollut mitään ylipaikallista karjalaista identiteettiä. Erilaisia suomalais-ugrilaisia metsästäjä-kalastaja heimoja on ilman muuta ollut aluetta asuttamassa. Siellä ovat asustelleet samanaikaisesti myös slaavilaiset pomorit (*po more* tarkoittaa meren rannalla) ja muurmannit, jotka olivat peräisin nykyisestä Norjasta. Ensimmäiset kronikkamerkinnot koskevat Ottar-nimisen viikingin venekunnan vierailua Varzugassa jo vuonna 890. Kylässä on nykyisin muistomerkki muurmannien tuhoretkestä alueelle vuonna 1419. Tuolloin poltettiin ortodoksimunkkien rakentama puinen linnoitus. Myös suomalaiset ovat olleet liikkeellä sotaisissa merkeissä. Ylikiiingin Vesalankylän muistomerkissä jököttävä Juho Vesainen (josta Suomen keskustan varhaisnuorisjärjestö on saanut nimensä) teki alueelle aikoinaan kostoretkiä ja surmasi ortodoksimunkkeja. Ryöstöretkiä tehtiin puolin ja toisin. Sotahistoria ulottuu nykyaikaan saakka. Kylän hautausmaan toisen maailmansodan sankarivainajista useimmat ovat kaatuneet Suomen rintamalla. Myöhemminkin Kuolan niemimaalla on ollut suuri sotilaallinen keskittymä, jolla on kylmän sodan vuosina ollut – jonkin verran sotateknologian kehityksestä riippuen – merkittävä vaikutus myös Suomen turvallisuuspoliittiseen tilanteeseen (Visuri 2010 ja Rislakki 2010). Myös nykyiselle Venäjälle alue on sotilaallisesti ja sotateollisesti

merkittävä. Lähellä Varzugaa sijaitsevan Severodvinskin kaupungin telakalla rakennettiin kymmenen vuotta sitten uponnut Kursk-sukellusvene, joka vei mukanaan 118 kuolonuhria.

Rauhanomaisissa merkeissä liikkeellä ollut Elias Lönnrot puolestaan oli hakeutumassa Varzugaan runonkeruumatkallaan. Hän joutui kuitenkin luopumaan yrityksestä, valtaviin hyttyslaumojen lannistamana. Yöpyessään lähitiemien rannalla Elias-parka joutui hautaamaan itsensä hiekkaan kaulaa myöten, ettei olisi tyystin joutunut sääskien armoille. Vieläkin Varzugaa ympäröivät suuret korvet, joissa voi helposti nähdä karhuja. Meikin saatoimme reissullamme kuvata komeat karhun jäljet.

Eliasta pidettiin milloin parantajana, milloin taas velhona. Minä yritän sen sijaan esiintyä yhteiskuntatieteilijänä ja luoda kuvan Venäjän valtarakenteista Varzugan näkökulmasta. Venäjän valtasuhteita tavataan yleensä katsoa Moskovan Kremlistä käsin. Kovasti arvaillaan, onko Putin palaamassa presidentiksi ja onko Putinin ja Medvedevin välillä ristiriitoja. Toivon, että tämä artikkeli osoittaa, että tämä ei kenties olekaan venäläisen todellisuuden kannalta olennaisin valtakysymys.

Nykyisessä Varzugassa on nelisensataa asukasta. Asutus on rakennettu venäläisten kyltien tapaan tiiviiksi talorivistöjen keskittymäksi (*pogostaksi*) kylää halkovan Varzuga-joen kummankin puolen. Siltaa joen yli ei ole, joten jonkun täytyy kuljettaa ihmiset veneellä koulun puolelle tai kirkon puolelle. Paikallinen nähtävyys on joen yli uiva lehmäkarja. Kylässä on neljä voimakeskusta: kirkko, kolhoosi, koulu sekä Vasilin ja Tatjanan talo. Niiden tarinat aion nyt lyhyesti kertoa.

Ryhdy munkiksi!

Mitä merkitsee, että yhteiskuntajärjestelmä muuttuu? Tarinamme henkilö on neuvostoaikana laivastoupseeri ja kunnan neuvostokansalainen jo useammassa sukupolvessa. Hän on ollut komentajana monella aluksella ja edennyt aina everstiksi saakka. Aika ajoin tilanteet rapistuvien neuvostolaivojen komentosilloilla alkavat olla aika hermoille käypiä. Jossakin hätätilassa kunnan neuvostokansalainen joutuu turvautumaan rukouksen voimaan. Hän lupaa mennä kirkkoon, jos tästä selvitään. Sitten neuvostojärjestelmä romahtaa ja elämä menee uusiksi. Tarmokkaalle miehelle on kuitenkin edelleen monia mahdollisuuksia. Aluksi henkilömme hankkiutuu liike-elämään. Hän puuhaa erilaisissa yrityksissä, mutta alkavan markkinatalouden aallokossa pääsee pahasti velkaantumaan. Lisäksi henkilökohtainen elämä alkaa kallistua jo kolmatta avioliittoa kohti. Hän lähtee pyytämään piispalta kirkkohäitä. Piispa on kuitenkin tiukkana:

- Minä en aio vihkiä sinua yhtään kertaa. Ryhdy munkiksi!

Tässä taitaa tulla tarinamme ensimmäinen opetus: älkäämme koskaan aliarvioiko kirkon valtaa. Sosiologinen katseemme ei kenties aivan ylety henkilömme sisäiseen maailmaan, mutta ulkoiset tosiasiat ovat kiistattomat: entinen laivastoupseeri on nyt Varzugan kirkkoherra, igumeni Mitrofan. Ottakaamme vielä huomioon, että Varzuga ei edes munkille ole helppo paikka. Mitrofania ennen jo kolme kirkonmiestä oli kokenut kovia lähetystoimessaan: yksi oli ryhtynyt ryyppäämään, toinen rakastunut paikalliseen naiseen ja kolmas peräti hukkunut kylää halkovaan jokeen. Mitrofan on kuitenkin mitä ilmeisimmin lujempaa tekoa. Hartioille ulottuva musta tukka ja munkinkaapu hulmuten hän hääriä jo kymmenettä vuotta Varzugassa, pitää

laivastoupseerin tyyliin napakoita kirkollisia toimituksia ja kirjoittaa vapaa-aikanaan teologisia tutkielmia.

Ortodoksisuus on vaikuttanut venäläisessä yhteiskunnassa yli tuhannen vuoden ajan. Aluksihan kristillisen kirkon sisäinen jakautuminen ei tuntunut koskettavan kovinkaan syviä rakenteita. Erimielisyydet koskivat lähinnä ehtoollisleivän hapattamista ja pyhän hengen asemaa tunnustuksessa. Vähä vähältä tiet kuitenkin erkanivat. Suuret läntiset kulttuuriset murrokset eivät koskettaneet ortodoksikirkkoa. Renessanssia ei ortodoksiseen kulttuuriin tullut, koska 1300-luvulla vallalle päässyt hesykastinen suuntaus vastusti antiikin vaikutusta ja korosti mystiikkaa kristillisessä perinteessä. Uskonpuhdistusta ei idän kirkon piirissä liioin ollut, joten luterilaisille tuiki tuttu kahden regimin ajatus jäi niin ikään kehittymättä. Venäläisessä perinteessä puhutaan pikemminkin maallisen ja hengellisen vallan kietoutumisesta ns. kesaropapismissa. Venäläinen semiootikko Juri Lotman on osoittanut, että syvin ero läntisen ja itäisen kristillisyyden välillä on kuitenkin jälkimmäisen jyrkässä dualismissa (Lotman 1989). Ortodoksinen maailma jakaantuu jumalalliseen ja pahaan ilman mitään neutraalia aluetta tai sovituksen mahdollisuutta. Tämä ilmenee esimerkiksi siinä, että läntisessä katolisuudessa luonteenomainen ajatus kiirastulesta syntien sovittamisen keinona ei lainkaan sisälly ortodoksisuuteen. Jyrkät dualismit ovat olleet venäläisen kulttuurin syvärakennetta. Omissa venäläisen kulttuurin analyyseissani (esim. Kivinen 2002) olen pyrkinyt osoittamaan, että tämä vaikuttaa myös bolshevikkien käynnistämään yhteiskunnalliseen muutokseen perustavalla tavalla. Neuvostoliiton modernisoimisen lähtökohta on jyrkkä vastakohtaisuus synnillisen menneisyyden ja jumalallisen tulevaisuuden välillä. Yksi perustavista vastakohtista neuvostokulttuurin syvärakenteessa on tieteen ja uskon dualismi. Neuvostoaikana kirkko pyrittiin yksinkertaisesti likvidoimaan. Tämä tarkoitti pappien

ja kirkonisäntien surmaamista ja kirkkorakennusten maallistamista. Varzugan kirkkojakin on muutettu kolhoosin kaupoiksi tai hevostalleiksi. Alttareihin sijoitettiin käymälöitä.

Kun perestroikan yhteydessä vanha Venäjä murtautuu ulos bolshevikkien projektista, alkaa uskonnon uusi nousu. Kaikenlaiset uskonnolliset virtaukset aina uuspakanuutta myöten (Aitamurto 2007) nostavat päätään. Ylivoimaisesti vaikutusvaltaisimmin on kuitenkin ortodoksinen kirkko. Tämän päivän Venäjällä puhutaan triumviraatista, johon Putinin ja Medvedevin lisäksi kuuluu patriarkka Kirill. Kirkko on myös julistanut pyhiksi, eli kanonisoinut suuren joukon bolshevikkien vainojen uhreja (Kahla 2007). Putin ja Medvedev nähdään usein kirkossa ja presidentin virkaanastujaisissa patriarkka on avainroolissa. Putin on itse rinnastanut ortodoksian ja ydinasekilven kahtena avaintekijänä, jotka vahvistavat valtiota ja sekä sisäistä että ulkoista turvallisuutta (Engström 2010). Myös patriarkka Kirill on vahvistanut puheissaan tätä atomiortodoksiaa. Neuvostoliiton atomipommi ja vetypommi kehitettiin aikoinaan salaisessa Arzamas 16 nimisessä kaupungissa, lähellä Nizhni-Novgorodia. Tälle atomifysiikan keskukselle on nykyisin palautettu sen aikaisempi nimi Sarov, erään Venäjän kunnioitetuimman pyhän Serafim Sarovilaisen (1754-1833) mukaan. Vuonna 2006 luostarin perustamisen kolmesataavuotisjuhla yhdistettiin kätevästi ydinasetutkimuksen 60-vuotisjuhlaan. Nizhni-Novgorodin metropoliitta arveli, että juuri Pyhittäjä Serafimin rukoukset auttoivat luomaan Neuvostoliiton ydinaseet.

Varzugan maisemassa erottuu vuonna 1674 käyttöön vihitty 40 metrinen paanukirkko. Toisin kuin muut kirkkorakennukset se toimi neuvostoaikana museon virkaa. Nyt se on täysin restauroitu, koska Anatoli Tshubais oli sattunut metsästysmatkallaan Varzugaan ja järjestänyt igumenille rahat. Itse asiassa korkea

paanukirkko sopii hyvin Tshubaisin rahoittamaksi. Se on nimittäin rakennettu näin korkeaksi protestina silloisen vallanpitäjän patriarkka Nikonin uudistuksia vastaan. Nikon näet oli kieltänyt korkeiden kirkkojen rakentamisen.

Näin äskettäin erään katolisen munkin seinällä iskulauseen: *Jesus comes look busy*. Tämä näyttää olevan myös Varzugan ortodoksisen igumenin eetos. Kirkkoja restauroidaan, pyhille lähteille rakennetaan vaelluspolkuja turistien houkuttelemiseksi. Igumenin ei enää tarvitse itse tehdä kaikkea. Hänellä on valtakoneistona pikkuruinen Jevdokia-nunna ja lukkarina entinen muurmanskilainen rockmuusikko Oleg. Siellä ne painelevat pitkin kylän raittia helmat ja hiukset heiluen, nykyisen Venäjän mikrovallan käyttäjät, ydinasekilven takaaman suvereenisuuden suojassa.

Kommunismin oraat

Palatkaamme yhteiskuntatieteilijän peruskysymykseen, mitä tapahtuu, kun yhteiskuntajärjestelmä vaihtuu? Venäjä oli seitsemänkymmentä vuotta rakentanut sosialismia ja yhtäkkiä vuoden 1991 alusta lukien olikin matkalla kohti kapitalismia. Taloutta alettiin yksityistää pikavauhtia. Tuolloin vallassa ollut Jegor Gaidarin hallitus pelkäsi ennen kaikkea vanhan järjestelmän paluuta. Talouden mikrorakenteet eivät kuitenkaan muuttuneet hetkessä (Clarke 1993). Neuvostoliiton tuotantolaitokset eivät olleet yrityksiä markkinatalouden mielessä. Pikemminkin ne olivat kombinaatteja, joiden ympärillä oli suuri joukko erilaisia työkollektiivia ylläpitäviä sosiaalipalveluja päiväkodeista ja terveystalouksista aina vanhainkoteihin ja eläkejärjestelmiin saakka. Kysyntäpuoli ei ollut koskaan suunnitelmataloudessa kovinkaan merkittävä. Kombinaattien menestys riippui pikemminkin siitä, missä määrin saatiin neuvoteltua resursseja suunnitelmatalouden ohjausjärjestelmästä (Clarke 1995). Periaatteessa

kaikki yritykset olivat siis osa ministeriöiden hierarkkista rakennetta. Toisaalta keskuksessa ei koskaan ollut riittävästi informaatiota minkään varsinaisen komentotalouden ylläpitämiseksi, pikemminkin taloudenpito oli jatkuvaa junailua ja neuvottelua keskuksen ja tuotantoyksiköiden välillä. Ministeriöiden kautta ei kuitenkaan koskaan saatu riittävästi oikeanlaisia resursseja, vaan virallista taloutta täydensivät erilaiset horisontaaliset yritysten väliset verkostot. Markkinatalouteen siirryttäessä nämä mikrotason rakenteet jatkoivat olemassaoloaan ja rahamuodossa tapahtuvat transaktiot olivat jäädä virtuaalitalouden jalkoihin aina vuoden 1998 romahdukseen saakka. Sen jälkeen myös talouden mikrotaso on vähä vähältä kehittynyt markkinapohjaiseen suuntaan. Ei kuitenkaan kaikilta osin ja kaikkialla samalla tavoin.

Neuvostojärjestelmässä uskottiin myös talouden skaalaetuihin hyvin suoraviivaisesti (ks. esim. Nove 1983). Maataloudessakin luotiin suuret tuotantoyksiköt ja tehtiin loppu itsenäisestä talonpoikaistosta. Sellainen vapaan talonpojan eetos, jolla oli aivan ratkaiseva osuus suomalaisen yhteiskunnan integroinnissa aina Lex Kalliosta ja torpparivapautuksesta siirtoväen sopeuttamiseen saakka, ei Neuvostoliitossa tullut kysymykseen. Myös kalastus ja metsästys kollektivisoitiin.

Paluu yksityiseen maatalouteen ei ole ollut helppo missään. Vaikka Baltian maissa elvytettiin uudelleen ajatus perheviljelmästä omana elämänmuotonaan, juuri ainuttakaan perheviljelmää ei näihinkään maihin muodostunut. Kolhoosit ja sovhoosit joko lysähtivät kasaan tai muuttuivat kaupallisiksi suurtiloiksi entisten kolhoosinjohtajien omistuksessa (Alanen & Nikula 2001, Nikula et al. 2003, Nikula 2005 ja 2006). Samantapaista oli kehitys myös Venäjällä.

Aina ei kuitenkaan edes purettu vanhoja rakenteita. Varzugassa toimii edelleen kolhoosi nimeltä ”Kommunismien oraati”. Se on porskuttanut läpi yhteiskuntajärjestelmän muutoksen paikkakuntalaisten toimeentulon perustana. Aina ei ole ollut helppoa. Meidän emäntänämme oleva Tatjana on rikkonut niskansa kirnutessaan hirmuisia määriä voita kolhoosille siirtymäkauden ankeimpina vuosina. Kolhoosin johtajana toimi vuosikausia Svjatoslav Kaljuzhin, hänkin entisiä armeijan miehiä. Kuria on pidetty määrätietoisesti, vaikka haasteet ovat olleet melkoiset. Gorbatschovin raittiuskampanjan aikana venäläisten keskimääräinen alkoholinkulutus oli 7,7 litraa absoluuttista alkoholia vuodessa, samaa tasoa kuin Suomessa. Suomessakin kulutus on nyt noussut 9,2:een litraan, mutta Venäjä on maailman huipulla 14,4 litran vuotuisella kulutuksella. Kaljuzhinin keinot olivat kovat: kännissä ei ollut töihin tulemistä. Ongelmatapauksissa ommeltiin ilman muuta antabuskapseli ihon alle. ”Kyllä kolhoosin turvissa pärjää, jos ei jää toimeettomaksi eikä ratkea ryyppäämään”, kiteyttää muuan kyläläinen. Ikävä kyllä Kaljuzhinille kävi lopulta huonosti. Hän sai surmansa viime kesänä liikenneonnettomuudessa. Hänen kuolemastaan liikkuu kylällä erilaisia salaliittoteorioita. Väitetään, että surma liittyy – kuten niin monilla nykyisen Venäjän liikemiehillä – hämäriin liikesuhteisiin.

Kolhoosin puutarhaa pyörittää Napapiirin Alppi-instituutti. Se tutkii mm. rukouksen voimaa kasvien kasvamisessa ja elvyttää sillä tavoin pohjoisten luostarien perinnettä, ns. ekoteologian hengessä. Muuten kolhoosi elää järjestämällä metsästys- ja kalastusmatkoja Moskovan ja Pietarin uusrikkaille. Niissä merkeissä Tshubaiskin oli liikkeellä.

Valistuksen majakka

Kirkkoa vastapäätä, korkean mäen laella on Varzugan miltei uskomattoman moderni koulurakennus. Siellä on viimeistä huutoa olevaa tietotekniikkaa, on kuntosalia, on hammasklinikkaa, kaikkea, mitä ylipäättään nykyaika voi koululaiselle tarjota. Käy ilmi, että koulu on vastikään rakennettu ns. presidentin kansallisen ohjelman turvin.

Neuvostoliittohan oli aikoinaan koulutus- ja ammattirakenteeltaan varsin moderni yhteiskunta. Tämähän oli yksi syy siihen, että 1960-luvulta lähtien alettiin puhua yhteiskuntajärjestelmien konvergenssin mahdollisuudesta (Vrt. Mills 1958 ja Sorokin 1964). Neuvostoliiton koulutustason nousussa oli kuitenkin omat erityispiirteensä, koska pitkälle koulutettujen keskiluokkaisten ammattiryhmien ei sallittu puolustaa omia etujaan professionaalisten organisaatioiden avulla (Kivinen 2007 ja 2004).

Yhteiskunnan keskiluokkaistuminen oli ikään kuin bolshevikkien modernisaation ei-tarkoitettu tulos. Silti koulutusjärjestelmä kehittyi hierarkkiseksi ja yhteiskuntaluokkien kulttuurisen pääoman periytyminen oli selvästi nähtävissä. Kapitalismiin siirtymisen vuosina koulutuksen rakenteet pääsivät retkahtamaan pahasti alaspäin.

Ammatillinen koulutus, joka oli tuottanut työvoimaa suunnitelmatalouden tarpeisiin ja sen mallin mukaan, eli hyvin kapeasti ja tarkasti määriteltyihin ammatillisiin tehtäviin, oli organisoitava uudelleen. Samaan aikaan bruttokansantuotteesta hupeni 1990-luvulla yli 40 prosenttia, mikä merkitsi jyrkkää pudotusta koulutuksen ja koko yhteiskuntapolitiikan resursoinnissa (vrt. Sutela Yliopistot ja muut koulutusinstituutiot vastasivat tähän ottamalla yhä enemmän maksavia opiskelijoita ja kehittämällä erilaisia maksullisia palveluita. Samalla humanistisissa ja yhteiskuntatieteissä oli käynnissä paradigman muutos, joka edelleenkin jatkuu. Suurin piirtein yhdessä yössä tieteellisen kommunismin opettajista kuoriutui kulturologeja ja tieteellisen ateismin opettajista teologeja. Koulujen opetusohjelmat reagoivat muutoksiin

hitaammin ja esimerkiksi isänmaallinen puolustuskasvatus on edelleen koulujen opetusohjelmassa, eikä sitä varmasti tullakaan poistamaan. Varzugan koulussa on museo, jossa on näyttävästi esillä karttoja Suomen kanssa käytyjen taistelujen vaiheista.

Koulussa on siis hammasklinikka, mutta itse asiassa siitä ei ole suurta iloa, koska ei ole saatu hammaslääkäreitä. Ylipäätään Venäjän yhteiskuntapolitiikan kansallisille ohjelmille on ollut tyypillistä eräänlainen pistemäisyys ja epäsystemaattisuus. On syytä muistaa, että federaation tasolta tulevat vain yleiset yhteiskuntapolitiittisen lainsäädännön raamit, varsinainen päätöksenteko on alueilla ja toimeenpano paikallistasolla. Lainsäädäntö ja resurssit eivät kulje yhtä jalkaa. Usein paikallistasolla ei yksinkertaisesti ole mahdollista panna toimeen lainsäädännön edellyttämiä toimia riittämättömien voimavarojen vuoksi. Lisäksi yhteiskuntapolitiikan yleiset linjat ovat vielä hakusessa myös federaation tasolla (Cook 2007, Jäppinen et al. 2010). Venäjä näyttää olevan kehittymässä jonkinlaiseksi köyhän miehen Amerikaksi, jolle on leimallista maksullisten palvelujen ja sosiaalivakuutusten kehittyminen (ks. Cerami 2009, UNDP 2010) Kansalliset ohjelmat lanseerattiin viitisen vuotta sitten kohentamaan koulutusta, terveydenhuoltoa ja sosiaalisektoria. Myös maatalouden kehittämiseen haluttiin satsata. Varzugan koulu on hyvä esimerkki siitä, että ohjelmilla on todellisia vaikutuksia. Samalla kuitenkin hyvinvointivaltion mallin suuret yhteiskuntapolitiittiset ratkaisut antavat odottaa itseään eikä esimerkiksi työttömyysturvaa ole saatu kehitetyksi (Kivinen 2009). Kansallisten ohjelmien aikanaan ei koulutuksen ja sosiaalisektorin osuus bruttokansantuotteesta ole suhteellisesti kasvanut, vaikka talouskasvun myötä sosiaalipolitiikkakin on saanut askel askeleelta uutta sisältöä. Näiden ohjelmien ympärille on yhtä kaikki alkanut muodostua myös paikallisia toimijoiden verkostoja

(Kulmala 2010), joissa voi nähdä kansalaisyhteiskunnan kehkeytymisen aineksia. Yleisellä tasolla voi sanoa, että Venäjä on menossa liberaalin hyvinvointivaltiomallin suuntaan, mutta kehitys ei ole yhdensuuntaista eikä vailla ristiriitoja.

Tatjanan junamatka

Runsaat parikymmentä vuotta sitten Tatjana oli nuori pietarilaisnainen. Elettiin perestroikan loppuvuosien kiihkeätä ja sekavaa aikaa, mutta Tatjanaa ei politiikka erityisesti liikuttanut. Hän oli menossa naimisiin paikallisen poikaystävänsä kanssa, mikä lienee ollut Juri tai Sergei, mutta kun hääpäivä lähestyi, Tatjana alkoikin empiä. ”Ajattelin, että tässäkö se elämä nyt menee”, hän kertoo itse. ”Otin postinumeroluettelon ja päätin, että jätän koko entisen elämän ja matkustan sinne mihin satun postinumeroluettelossa sormeni tökkäämään”. Sormi osui Varzugaan. Tatjana kokosi kampeensa, astui junaan ja ilmaantui kylän raitille. Miltei heti hän törmäsi Vasiliin. ”Tuon minä otan”, Tatjana päätti. Eikä ole sen koommin katunut. Tatjanalla ja Vasililla on nyt kymmenen lasta, viisi vanhinta ovat itse synnytettyjä ja viisi muuta on adoptoitu lastenkodista. Vasili osaa kaikenlaista: hän on kätevä kirvesmies, on rakentanut suuren ja komean talon omin käsin, hän kalastaa ja metsästäää, kuljettaa turisteja niissä puuhissa ja tarvittaessa majoittaa ja saunottaakin näitä. Lisäksi Vasili on niitä, joilla on vene, jolla voi kuljettaa väkeä joen yli.

Olemme mukana, kun kylän väki lähtee igumenin johdolla pystyttämään pyhiinvaellusreitille suurta ristiä ”golubetsia”. Mukana on sankka joukko kylän miehiä, mutta kaikesta ähellyksestä ja igumenin meriupseerin elkein jakelemista komennoista huolimatta ristiä ei saada pystyyn. Vasili on nimittäin rakentanut sen perustan suurista hirsistä, jotka täytyy osata laittaa oikeassa järjestyksessä paikalleen. Nelimetristä golubetsia heilutellaan suuntaan jos toiseenkin, monesti

varsin uhkaavan näköisesti milloin kenenkin pään päällä, ja hirsii kanniskellaan edestakaisin, mutta valmista ei tule, kun Vasili ei ole mukana. Lopulta igumenin johdolla risti joudutaan pönkittämään puuta varten pystyyn, odottamaan, että Vasili ehtii paikalle.

Juuri nämä Vasilit ja Tatjanat ovat niitä ihmisiä, joiden varassa venäläinen yhteiskunta pyörii. He ottavat vastuuta arjesta ja muista ihmisistä ja puuhaavat aamusta iltaan, milloin kasvimaalla, milloin metsässä turistien kanssa, milloin keittiössä kokkaamassa suuria annoksia makkarasoppaa tai makaronia. Suomalaista ei voi olla hämmästyttämättä, kuinka kurinalaisesti myös lapset on mobilisoitu arjen puuhiin.

Vasilin ja Tatjanan olohuoneessa on suuri armeijan viiri, jossa on Venäjän kaksoiskotka. Kaksi vanhinta poikaa on jo Severomorskissa. He palvelevat samassa sukellusveneyksikössä kuin uponneen Kurskin miehistö. Mutta heille maksetaan hyvin, eikä Varzugassa taida olla nuorille miehille kovinkaan suuria työmarkkinoita.

Koti, usko, isänmaa, keiden arvoja ne olivatkaan? Ja missä olikaan se Euroopan suuri arvokuilu?

LÄHTEET

Aitamurto, Kaarina (2007), Conceptualizations of Fascism and Anti-Fascism on Rodnoverie Internet Forums. *Voices and Values of Young People – Representations in Russian Media*. Ed. Marjatta Vanhala-Aniszevski and Lea Siilin. Helsinki: Kikumora, 197-223.

Alanen, J.Nikula, H.Pöder and R.Ruutsoo(eds):*Decollectivization, Destruction and Disillusionment. A community study in south-Estonia*. Ashgate, Avebury 2001.

Cerami, Alfio: Socio-Economic Transformations in Post-Communist Countries: Central and Eastern Europe and Russia Compared. *Romanian Journal of Political Science*, Vol. 9 No. 1, 2009 (<http://www.sar.org.ro/polsci/>)

Clarke, Simon: The contradictions of 'state socialism'. In Simon Clarke (et al.): *What about the Workers. Workers and the Transition to Capitalism in Russia*. Edgar Elgar 1993.

Clarke, Simon (ed.): *Management and Industry in Russia: Formal and Informal Relations in the Period of Transition*. Edward Elgar 1995.

Cook, Linda J.: *Postcommunist Welfare states: Reform Politics in Russia and Eastern Europe*. Cornell UP 2007.

Engström, Maria: Venäjä – suvereeni teokratia? *Idäntutkimus* 3/2010, 3-10.

Jäppinen, Maija & Meri Kulmala & Aino Saarinen: *Gazing at Welfare, Gender and Agency in Post-socialist Countries*. Cambridge Scholars Publishing, Newcastle Upon Tyne 2010.

Kahla, Elina: *Life as Exploit: Representations of Twentieth-Century Saintly Women in Russia*. Helsinki: Kikumora 2007.

Kirkinen, Heikki: *Karjala idän ja lännen välissä I: Venäjän Karjala renessanssiajalla (1478–1617)*. Joensuu: Kirjayhtymä, 1970.

Kirkinen, Heikki: *Karjala idän ja lännen välissä II: Karjala taistelukenttänä*. Joensuu: Kirjayhtymä, 1976.

Kivinen, Markku: *Classes in the Making. Russian Class Structure in Transition*. In Göran Therborn (ed.): *Inequalities of the World*. Verso 2007, 247-294.

Kivinen, Markku: *Progress and Chaos*. Saarijärvi: Kikumora 2002.

Kivinen, Markku: *Russian Societal Development: Challenges Open*. In Hiski Haukkala & Sinikukka Saari (ed.): *Russia, Lost or Found*. Helsinki: Edita 2009, 112-144.

Kulmala, Meri (2010): "Women Rule this Country": Women's Community Organizing and Care in Rural Karelia. *The Anthropology of East Europe Review* 28 (2). (Forthcoming, November 2010)

Lotman, Juri: *Merkkien maailma: Kirjoitelmia semiotiikasta*. Suomennosvalikoima. Suomentaneet Erkki Peuranen, Paula Nieminen ja Jukka Mallinen. 2. tarkistettu painos 1990. Helsinki: SN-kirjat, 1989.

Mills, C.Wright: *The Causes of World War Three*. New York 1958.

Nikula, J: консолидация посредством дезинтеграции: проивоборствующие тенденции развития сельскохозяйственных предприятий в карелии. Теоксessa: *крестьяноведение .теория.история*. соиременностью москва 2006

Nikula, J: Traditional in modern: enterprises and local community in Pryazha. In H. Melin (ed.), *Social Structure, Public Space and Civil Society in Karelia*. Kikumora Publications. Saarijärvi 2005.

Nikula, J & I.Alanen, L.Granberg and I.Kopoteva): Monitoimisuutta ja palstaviljelyä – maaseudun sopeutuminen kapitalismiin Venäjän Karjalassa. *Idäntutkimus* 2/2003.

Nove, Alec: *The Economics of Feasible Socialism*, London: Unwin Hyman 1983.

Rislakki, Jukka: *Paha sektori – Atomipommi, kylmä sota ja Suomi*. Helsinki: WSOY 2010.

Sorokin, Pitirim: *The Basic Trends of Our Times*. New Haven 1964.

Sutela, Pekka: *The Russian Market Economy*. Kikumora Publications : Series B31. Saarijärvi 2003.

Sutela, Pekka: The Economic Future of Russia. *International Journal of Economic Policy in Emerging Economies* 2007/1, 21-33.

UNDP: Human Development Report 2010. The Real Wealth of Nations: Pathways to Human Development. United Nations Development Programme. Palgrave Macmillan. New York.

Visuri, Pekka: *Idän ja lännen välissä; puolustuspolitiikka presidentti Kekkonen kaudella*. Maanpuolustuskorkeakoulun sotahistorian laitos, Helsinki 2010.